

APOŠTOLSKÝ LIST
SPIRITUS ET SPONSA
PAPEŽE JANA PAVLA II.
K PŘÍLEŽITOSTI XL. VÝROČÍ VYHLÁŠENÍ
KONSTITUCE O POSVÁTNÉ LITURGII
SACROSANCTUM CONCILIUM

APOŠTOLSKÝ LIST
SPIRITUS ET SPONSA
PAPEŽE JANA PAVLA II.
K PŘÍLEŽITOSTI XL. VÝROČÍ VYHLÁŠENÍ
KONSTITUCE O POSVÁTNÉ LITURGII
SACROSANCTUM CONCILIUM

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE
PRAHA 2004
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

1. „Duch i nevěsta volají: ‚Přijď!‘ Kdo to slyší, ať také zvolá: ‚Přijď!‘ A kdo žízní, ať přijde: kdo touží po živé vodě, ať si ji vezme zadarmo.“ (Zj 22,17) Tato slova Zjevení mi znějí v myslí, když si připomínám, jak přesně před čtyřiceti lety, 4. prosince 1963, můj ctihodný předchůdce papež Pavel VI. vyhlásil konstituci o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*. Čím jiným je liturgie než souzvukem Ducha Svatého a nevěsty, církve svaté, kteří volají k Pánu Ježíši: „Přijď“? Čím jiným je liturgie, ne-li čistým a věčným pramenem „živé vody“, z níž může každý, kdo žízní, zdarma načerpat Boží dary (srov. Jan 4,10)?

V konstituci o posvátné liturgii, prvním plodu II. vatikánského koncilu, „velké milosti, kterou církev ve 20. století obdržela,“¹ promluvil Duch Svatý k církvi a nepřestal tak vést učedníky Páně k „plnosti pravdy“ (Jan 16,13). Čtyřicáté výročí této události je milou příležitostí k poukázání na zásadní témata liturgické obnovy zamýšlené koncilními otci a také to v jistém smyslu znamená prověřit odezvu a nahlédnout do budoucna.

Pohled na koncilní konstituci

2. S odstupem času a ve světle plodů, které konstituce *Sacrosanctum Concilium* přinesla, je stále jasněji vidět její důležitost. Jsou v ní jasné naznačeny principy, které jsou základem liturgické praxe církve a inspirací její zdravé obnovy v průběhu doby.² Liturgie je církevními otci řazena na horizont dějin spásy, jejichž cílem je vykoupení lidstva a dokonalá Boží oslava. Vykoupení má svoji předzvěst v podivuhodných Božích skutcích Starého zákona a bylo naplněno Kristem, zvláště prostřednictvím velikonočního tajemství jeho utrpení, zmrtvýchvstání a slavného nanebevstoupení.³ Potřebuje však, aby bylo nejen hlášáno,

---

¹ JAN PAVEL II. Apoštolský list na závěr Jubilejního roku 2000 *Novo millennio ineunte*, 57. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001; srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list k 25. výročí vyhlášení konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium Vicesimus quintus annus*, 1. In: AAS 81 (1989) 897–917.

² Srov. II. Vatikánský koncil. Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, 3. In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

³ Srov. *tamtéž*, 5.

ale i uskutečňováno, a k tomu dochází „obětí a svátostmi, které jsou ohniskem všeho liturgického života.“⁴ Kristus se zpřítomňuje zvláštním způsobem v liturgických úkonech tím, že se sjednocuje s církví. Každé liturgické slavení neboli „veřejná bohopocta“⁵ je proto dílem Krista kněze a jeho mystického těla, tedy církve, na kterém máme účast tím, že již předem zakoušíme liturgii nebeského Jeruzaléma.⁶ Proto je „liturgie vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla.“⁷

3. Liturgická perspektiva koncilu se neomezuje na vnitřně církevní oblast, ale otevírá se celému lidstvu. Kristus ve své oslavě Otce se sebou sjednotil celé společenství lidí a činí to jedinečným způsobem právě skrze modlitební poslání „církve, která neustále chválí Pána a přimlouvá se u něho za spásu celého světa nejen eucharistickou bohoslužbou, ale i jinými způsoby, především modlitbou posvátného officia.“⁸

V optice *Sacrosanctum Concilium* proniká liturgický život církve vesmírem a světem, neboť hlubokým způsobem poznamenává čas a prostor člověka. Z tohoto pohledu je také zřejmá obnovená pozornost, kterou konstituce přikládá liturgickému roku, cestě, po níž církev jde, a připomíná si tak a znovu prožívá Kristovo velikonoční tajemství.⁹

Jestliže toto vše je liturgie, pak koncil správně prohlašuje, že každý liturgický úkon „je činnost vynikajícím způsobem posvátná (...). Z hlediska účinnosti se jí žádná jiná činnost církve titulem ani stupněm nevyrovná.“¹⁰ Koncil zároveň uznává, že „posvátná liturgie nevyčerpává všechnu činnost církve.“¹¹ Na jedné straně liturgie předpokládá hlásání evangelia a na druhé vyžaduje křesťanské svědectví v dějinách. Tajemství předložené v kázání a v katechezi, přijaté ve víře a slavené v liturgii musí utvářet veškerý život věřících, kteří jsou povoláni, aby byli hlasateli evangelia ve světě.¹²

⁴ *Tamtéž*, 6.

⁵ *Tamtéž*, 7.

⁶ Srov. *tamtéž*, 8.

⁷ *Tamtéž*, 10.

⁸ *Tamtéž*, 83.

⁹ Srov. *tamtéž*, 5.

¹⁰ *Tamtéž*, 7.

¹¹ *Tamtéž*, 9.

¹² Srov. *tamtéž*, 10.

4. Co se týká různých skutečností liturgického slavení, konstituce věnuje zvláštní pozornost důležitosti *sakrální hudby*. Koncil ji pozvedá tím, že ukazuje na její účel, „oslavu Boha a posvěcení věřících.“¹³ Sakrální hudba je opravdu výsadním prostředkem, který napomáhá aktivní účasti věřících při posvátných úkonech, jak si vroucně přál můj ctihodný předchůdce svatý Pius X. v motu proprio *Tra le sollecitudini*, jehož sté výročí připadá na tento rok. Právě to mi nedávno poskytlo příležitost, abych zdůraznil nezbytnost, se kterou má hudba podle směrnic *Sacrosanctum Concilium*¹⁴ uchovávat a rozmnožovat svou úlohu v liturgických obřadech a brát přitom zřetel na vlastní charakter liturgie, senzitivnost naší doby a hudební tradice různých krajů světa.

5. Další vývojově bohaté téma, které koncilní konstituce projednávala, se týkalo *sakrálního umění*. Koncil nabídl jasné ukazatele, aby mělo umění i v dnešních dnech význačné místo, aby i kult mohl zářit důstojností a krásou liturgického umění. Bude proto vhodné počítat s iniciativami k přípravě různých cechů a vůbec umělců povolanych ke stavbě a zkrášlení budov určených pro liturgii.¹⁵ Na základě takových směrnic vznikne vize umění, zvláště sakrálního, které bude zaměřeno „k nekonečné Boží kráse, která má nalézt aspoň nějaký výraz v lidských výtvorech.“¹⁶

Od obnovy k prohloubení

6. Po čtyřiceti letech je vhodné prohlédnout si cestu, kterou jsme urazili. Už při jiných příležitostech jsem navrhl jisté zpytování svědomí ve věci odezvy II. vatikánského koncilu.¹⁷ Takové zpytování se nemůže nedotýkat také liturgicko–svátostného života. „Je liturgie prožívána jako ‚pramen a vrchol‘ církevního života podle nauky koncilní konstituce *Sacrosanctum Concilium*?“¹⁸ Nalezlo znovuobjevení hodnoty Božího slova, které učinila liturgická reforma, příznivou odezvou uvnitř našich obřadů? Jakým způso-

¹³ *Tamtéž*, 112.

¹⁴ Srov. *tamtéž*, 6.

¹⁵ Srov. *tamtéž*, 127.

¹⁶ *Tamtéž*, 122.

¹⁷ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list o přípravě na Jubilejní rok 2000 *Tertio millennio adveniente*, 36. Praha: Zvon, 1995.

¹⁸ *Tamtéž*.

bem vstoupila liturgie do konkrétního života věřících a jak doprovází rytmus jednotlivých společenství? Je chápána jako cesta svatosti, jako vnitřní síla apoštolského dynamismu a misijního působení církve?

7. Koncilní obnova liturgie má své nejzřetelnější vyjádření v publikaci *liturgických knih*. Po prvním období, které bylo charakterizováno postupným zařazováním obnovených textů do liturgických obřadů, bylo nezbytné jisté prohloubení bohatství a potenciálů, které obsahují. V základu takového prohloubení musí být princip *plné věrnosti* Písmu svatému a Tradici, vyložených na základě autority, zvláště II. vatikánského koncilu, jehož učení bylo magisteriem dále zdůrazněno a rozvinuto. Taková věrnost zavazuje na prvním místě ty, kteří mají v biskupském úřadě „povinnost konat pro božskou velebnost bohopoctu křesťanského náboženství a vést její správu podle příkázání Páně a podle církevních zákonů;“¹⁹ a týká se zároveň celého církevního společenství „podle různých stavů, úkolů a činné účasti.“²⁰

V této perspektivě je více než jindy nezbytné podněcovat liturgický život uvnitř našich společenství *patříčnou přípravou* kněží a všech věřících vzhledem k plné, vědomé a aktivní účasti na liturgických obřadech, kterou si koncil živě přál.²¹

8. Proto je třeba jistě *liturgické pastore* vedené se zřetelem k novým stavům. Skrze ni se obnovil zájem o *Boží slovo* podle směrnic koncilu, který žádá, aby se četlo „více z Písma svatého, a to v rozmanitějším a přiléhavějším výběru.“²² Například nové lekcionáře nabízejí hojný výběr textů Písma, které tvoří nevyčerpatelný zdroj, z něhož Boží lid má a musí čerpat. Nemůžeme zapomenout, že v „naslouchání Božím slovu se posiluje a roste církev, a podivuhodné skutky, které jednou a mnoha způsoby Bůh učinil v dějinách spásy, jsou znovu zpřítomněny v mystické pravdě ve znameních liturgických obřadů.“²³ Boží slovo uvnitř obřadu vyjadřuje plnost jeho významu, a tím pobízí křesťanskou

¹⁹ II. Vatikánský koncil. Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, 26. In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

²⁰ *Sacrosanctum Concilium*, 26.

²¹ Srov. *tamtéž*, 14; *Vicesimus quintus annus*, 15.

²² *Tamtéž*, 35.

²³ *Ordo Lectionum Missae*, 7.

existenci ke stálé obnově, aby „to, čemu se naslouchá v liturgických úkonech, se pak uskutečňovalo v životě.“²⁴

9. *Neděle*, den Páně, zvláštní připomínka Kristova vzkříšení, to je střed liturgického života, „základ a jádro celého liturgického roku.“²⁵ Bezpochyby byly učiněny velké pastorační snahy pro znovuoobjevení hodnoty neděle. Je ale třeba trvat na tomto bodě, neboť „duchovní a pastorační bohatství neděle, jak nám ji předala Tradice, je opravdu veliké. Jestliže shrneme její významy a aplikace, bude nám zřejmé, že neděle je jistým způsobem vrchol křesťanského života i způsob, jak ho dobře prožívat.“²⁶

10. Liturgickým obřadem je živen duchovní život věřících. A právě z liturgie je třeba vycházet při uskutečňování principu, který jsem vyhlásil v apoštolském listě *Novo millennio ineunte*: potřebujeme takové křesťanství, které by „vynikalo v první řadě *uměním modlitby*.“²⁷ *Sacrosanctum Concilium* prorocky vykládá tuto nutnou potřebu a vybízí křesťanské společenství, aby zintenzivnilo život modlitby nejen skrze liturgii, ale také skrze „pobožnosti“ za předpokladu, že jsou v souladu s liturgií, z ní vycházejí a k ní přivádějí.²⁸ Pastorační zkušenost posledních desetiletí posílila tuto intuici. Významný je v tomto smyslu příspěvek podaný *Kongregací pro bohoslužbu a svátosti* v direktáři *Lidová zbožnost a liturgie*.²⁹ Já sám jsem pak chtěl v apoštolském listě *Rosarium Virginis Mariae*³⁰ a ve vyhlášení *Roku růžence* jasně vyjádřit kontemplativní bohatství této tradiční modlitby, což hojně potvrdil Boží lid, a doporučil jsem ji znovuoobjevit jako výsadní cestu kontemplace Kristovy tváře ve škole Mariině.

²⁴ *Tamtéž*, 6.

²⁵ *Sacrosanctum Concilium*, 106; srov. *Vicesimus quintus annus*, 22.

²⁶ JAN PAVEL II. Apoštolský list o svěcení dne Páně *Dies Domini*, 81. Praha: Zvon, 1999.

²⁷ *Tamtéž*, 32.

²⁸ Srov. *tamtéž*, 13.

²⁹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Direttorio su pietà popolare*. Vatikán, 2002.

³⁰ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list biskupům, kněžím a věřícím o modlitbě svatého růžence *Rosarium Virginis Mariae*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

Výhledy

11. Dívám-li se do budoucna, vidím různé výzvy, na které je liturgie povolána odpovědět. V průběhu těchto čtyřiceti let společnost zasáhly velké změny a některé z nich hluboce vyzkoušely církevní nasazení. Máme před sebou svět, který i v tradičních křesťanských oblastech znamenal oslabení evangelních znamení. Je čas *nové evangelizace*. Liturgie je přímo zasažena touto výzvou.

Na první pohled se může zdát, že ji široce sekulární společnost vyřadila ze hry. Ale i přes sekularizaci naší doby je v mnoha podobách zřejmá obnovená potřeba spirituality. Je možné nevidět v tom důkaz toho, že v nitru člověka nelze vymazat žízeň po Bohu? Existují otázky, které nalézají odpověď pouze v osobním kontaktu s Kristem. Pouze v intimitě s ním získá každá existence význam a může dospět k zakoušení radosti, která umožnila říct Petrovi na hoře proměnění: „Mistře, je dobře, že jsme tady.“ (Lk 9,33)

12. Na tuto touhu setkat se s Bohem nám liturgie nabízí hlubší a účinnější odpověď. Činí to zvláště v eucharistii, ve které se spojujeme s Kristovou obětí a sytíme se jeho tělem a krví. Je třeba, aby pastýři pracovali tak, aby smysl tajemství pronikl do svědomí tím, že znovu odhalí a budou praktikovat „*mystagogické*“ umění, tak drahé církevním otcům.³¹ Jejich zvláštním úkolem je podporovat důstojné slavení tím, že budou věnovat potřebnou pozornost různým kategoriím osob: dětem, mladým, dospělým, starým, postiženým. Všichni se musí uvnitř našich shromáždění cítit přijati, a to tak, aby zakoušeli atmosféru prvního společenství věřících: „Setrvali v apoštolském učení, v (bratrském) společenství, v lámání chleba a v modlitbách.“ (Sk 2,42)

13. Další aspekt, kterému je třeba uvnitř našich společenství věnovat větší pozornost, je *zkušenost ticha*. Ticho potřebujeme k tomu, „aby se dosáhlo plné ozvěny hlasu Ducha Svatého v srdcích a aby byla osobní modlitba těsněji spojena s Božím slovem a veřejným hlasem církve.“³² Ve společnosti, která žije způsobem stále více uspěchaným, často omrá-

³¹ Srov. *Vicesimus quintus annus*, 21.

³² *Všeobecné pokyny k denní modlitbě církve*, 202. In: *Denní modlitba církve*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1987.

čené hlukem a roztříštěné v pomíjivostech, je životní nutností znovu objevit hodnotu ticha. Jistě ne náhodou se také mimo křesťanský kult rozšiřují meditační praktiky, které kladou důraz na usebrání. Proč nezačít s pedagogickou smělostí nějakou specifickou výchovu k tichu vlastní křesťanství? Kéž máme před očima Ježíšův příklad, který „vyšel ven, zašel si na opuštěné místo a tam se modlil.“ (Mk 1,35) Liturgie nesmí mezi všemi různými okamžiky a znamenáními zapomenout na ticho.

14. Liturgická pastorece musí úvedením do různých obřadů vstřípnit *chut' k modlitbě*. To jistě činí, když pamatuje na různé schopnosti jednotlivých věřících v jejich rozličných podmínkách věku a kultury; ale bude to činit také tím, že se nespokojí s pouhým „minimem“. Pedagogika církve musí být „odvážná“. Je důležité vést věřící ke slavení *denní modlitby církve*, což „je veřejná modlitba církve, ale také zdroj zbožnosti a živný pramen osobní modlitby.“³³ Není jednotlivou nebo „soukromou“ záležitostí, ale týká se celého těla církve. (...) Jestliže se tedy věřící svolávají a scházejí k denní modlitbě církve, a sjednocují svá srdce a svá slova, a tím se zjevně hlásí k církvi, jež slaví Kristovo tajemství.³⁴ Tato výsadní pozornost přikládaná liturgické modlitbě není v protikladu k osobní modlitbě, ale naopak ji předpokládá a vyžaduje³⁵ a dobře se také doplňuje s jinými formami společné modlitby, především jsou-li uznané a doporučené církevní autoritou.³⁶

15. *Úloha pastýřů* ve výchově k modlitbě a zvláště v prosazování liturgického života je nezanedbatelná. Zahrnuje úkol rozlišování a vedení. Není třeba to chápat jako princip neústupnosti oproti potřebě křesťanského nitra odevzdat se působení Ducha Božího, který se v nás a „za nás přimlouvá vzdechy, které nelze vyjádřit“ (Řím 8,26). Skrze vedení pastýřů se spíše uskutečňuje princip „záruky“, předvídaný v Božím plánu s církví a skrze Ducha Svatého. Liturgická obnova uskutečněná v těchto desetiletích dokázala, jak je možné sladit nařízení, která liturgii zajišťují její identitu a důstojnost, s prostory tvořivosti a přizpůsobení, které ji přiblíží výrazným požadavkům různých regionů, situací a kultur.

³³ *Sacrosanctum Concilium*, 90.

³⁴ *Všeobecné pokyny k denní modlitbě církve*, 20 a 22.

³⁵ Srov. *Sacrosanctum Concilium*, 12.

³⁶ Srov. *tamtéž*, 13.

Nerespektují-li se liturgická nařízení, může se někdy dospět i k *těžkým zneužitím*, která zastíní pravdu tajemství a vytvářejí zmatek a napětí v Božím lidu.³⁷ Taková zneužití nemají nic společného s autentickým duchem koncilu a musí být pastýři opatrným, ale pevným postojem napravena.

Závěr

16. Vyhlášení liturgické konstituce znamenalo v životě církve etapu zásadní důležitosti v prosazení a vývoji liturgie. Církev, která je řízena dechem Ducha a žije své poslání být „svátostí neboli znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva,³⁸“ nachází v liturgii nejvyšší vyjádření své tajemné skutečnosti.

V Pánu Ježíši a v jeho Duchu se celé křesťanstvo stane „obětí živou, svatou a Bohu milou“, pravou „duchovní bohoslužbou“ (Řím 12,1). Je to opravdu veliké tajemství, které se uskutečňuje v liturgii. V něm se na zemi otevírá část nebe a ze společenství věřících se v harmonii se zpěvem nebeského Jeruzaléma pozvedá věčný hymnus chvály: „*Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt caeli et terra gloria tua. Hosanna in excelsis!*“

Kéž se s počátkem tisíciletí vyvine „*liturgická spiritualita*“, která vezme v úvahu Krista jako prvního „liturga“, který nepřestává jednat v církvi a ve světě v síle neustále slaveného velikonočního tajemství, a spojuje se s církví ke chvále Otce a v jednotě Ducha Svatého!

Všem uděluji z hloubi srdce své požehnání.

Ve Vatikánu 4. prosince 2003.

³⁷ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list o eucharistii a jejím vztahu k církvi *Ecclesia de Eucaristia*, 52. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003; *Vicesimus quintus annus*, 13.

³⁸ *Lumen gentium*, 1.

Seznam dokumentů vydaných v této ediční řadě

1. Poselství Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1994 (1993)
2. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k oslavě II. světového dne nemocných 11. února 1994 (1993)
3. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1994 (1993)
4. Poselství Svatého otce mladým celého světa u příležitosti IX. a X. světového dne mládeže 1994–1995 (1994)
5. Poselství Papeže Jana Pavla II. k XXXI. světovému dni modliteb za povolání (1994)
6. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1994 (1994)
7. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXVIII. světovému dni sdělovacích prostředků 15. května 1994 (1994)
8. Dopis papeže Jana Pavla II. rodinám (1994)
9. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Světovému dni uprchlíků 1994–1995 (1994)
10. Poselství Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1995 (1994)
11. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k oslavě III. světového dne nemocných 11. února 1995 (1995)
12. List papeže dětem u příležitosti Roku rodiny (1995)
13. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1995 (1995)
14. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1995 (1995)
15. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXII. světovému dni modliteb za povolání (1995)
16. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXIX. světovému dni sdělovacích prostředků 28. května 1995 (1995)
17. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1996 (1995)
18. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k oslavě IV. světového dne nemocných 11. února 1996 (1996)
19. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k postní době 1996 (1996)

20. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1996 (1996)
21. Poselství Svatého otce mladým celého světa u příležitosti XI. světového dne mládeže 1996 (1996)
22. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1996 v jubilejním roce jeho kněžského svěcení (1996)
23. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XXXIII. světovému dni modliteb za povolání 28. dubna 1996 (1996)
24. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1997 (1996)
25. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k přípravě na V. světový den nemocných 11. února 1997 (1996)
26. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1997 (1996)
27. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1997 (1997)
28. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1997 (1997)
30. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXI. světovému dni sdělovacích prostředků 11. května 1997 (1997)
31. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1998 (1997)
32. Poselství papeže Jana Pavla II. k VI. světovému dni nemocných, Loreto 11. února 1998 (1998)
33. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1998 (1998)
34. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1998 (1998)
35. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1998 (1998)
36. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XXXV. světovému dni modliteb za povolání 3. května 1998 (1998)
37. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XXXII. světovému dni sdělovacích prostředků 24. května 1998 (1998)
38. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1999 (1998)
39. Poselství papeže Jana Pavla II. k přípravě VII. světového dne nemocných 11. února 1999 (1999)
40. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1999 (1999)
41. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1999 (1999)
42. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. ke XXXVI. světovému dni modliteb za povolání 25. dubna 1999 (1999)
43. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1999 (1999)
44. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXIII. světovému dni sdělovacích prostředků 16. května 1999 (1999)
45. *Incarnationis mysterium* – bula k vyhlášení Velkého jubilea roku 2000 (1999)
46. List papeže Jana Pavla II. umělcům (1999)
47. List papeže Jana Pavla II. starým lidem (1999)
48. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 2000 (1999)
49. Poselství papeže Jana Pavla II. k VIII. světovému dni nemocných (1999)
50. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2000 (2000)
51. Poselství papeže Jana Pavla II. o putování na místa spjatá s dějinami spásy (2000)
52. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 2000 (2000)
53. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2000 (2000)
54. Poselství papeže Jana Pavla II. ke XXXVII. světovému dni modliteb za povolání 14. května 2000 (2000)
55. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXIV. světovému dni sdělovacích prostředků 4. června 2000 (2000)
56. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2001 (2000)
57. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Světovému dni nemocných 11. února 2001 (2001)
58. Apoštolský list Jana Pavla II. daný motu proprio k prohlášení svaté Brigity Švédské, svaté Kateřiny Sienské a svaté Terezie Benedikty od Kříže za spolupatronky Evropy (2001)
59. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2001 (2001)
60. *Novo millennio ineunte* – apoštolský list papeže Jana Pavla II. na závěr Jubilejního roku 2000 (2001)
61. List papeže Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2001 (2001)
62. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXVIII. světovému dni modliteb za povolání 6. května 2001 (2001)
63. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXV. světovému dni sdělovacích prostředků 27. května 2001 (2001)

64. Poselství Papeže Jana Pavla II. k XXII. světovému dni cestovního ruchu 27. září 2001 (2001)
65. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2002 (2001)
66. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Světovému dni nemocných 11. února 2002 (2002)
67. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2002 (2002)
68. Poselství papeže Jana Pavla II. k LXXVIII. světovému dni uprchlíků 2002 (2002)
69. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXIX. světovému dni modliteb za povolání 21. dubna 2002 (2002)
70. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXVI. světovému dni sdělovacích prostředků 12. května 2002 (2002)
71. List papeže Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2002 (2002)
72. Poselství Papeže Jana Pavla II. k XXIII. světovému dni cestovního ruchu 2002 (2002)
73. *Misericordia Dei* – apoštolský list o některých aspektech slavení svátosti smíření (2002)
74. *Rosarium Virginis Mariae* – apoštolský list o modlitbě svatého růžence (2002)
75. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2003 (2002)
76. Poselství papeže Jana Pavla II. u příležitosti LXXXIX. světového dne uprchlíků 2003 (2003)
77. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2003 (2003)
78. Poselství papeže Jana Pavla II. k XI. světovému dni nemocných 2003 (2003)
79. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Dni mládeže v diecézích na Květnou neděli 13. dubna 2003 (2003)
80. Poselství papeže Jana Pavla II. k XL. světovému dni modliteb za povolání (2003)
81. Poselství papeže Jana Pavla II. ke XXXVII. světovému dni sdělovacích prostředků (2003)
82. *Ecclesia in Europa* – posynodální apoštolská exhortace (2003)
83. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXIV. světovému dni cestovního ruchu 2003 (2003)
84. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni míru 1. ledna 2004 (2003)
85. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni nemocných 11. února 2004 (2004)
86. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2004 (2004)
87. Poselství papeže Jana Pavla II. k XC. světovému dni uprchlíků 2004 (2004)
88. *Spiritus et sponsa* – apoštolský list papeže Jana Pavla II. k příležitosti XL. výročí vyhlášení konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (2004)